

Instytut Pamięci Narodowej - Archiwum

<https://archiwum.ipn.gov.pl/pl/upamietnianie/dekomunizacja/zmiany-nazw-ulic/nazwy-ulic/lista/36936,ul-Kasprzak-a-Marcina.html>
13.03.2026, 12:15

ul. Kasprzaka Marcina

*Instytut Pamięci Narodowej **nie widzi przesłanek aby dokonywać zmiany tej nazwy ulicy w oparciu o Ustawę z 1 kwietnia 2016 r. o zakazie propagowania komunizmu lub innego ustroju totalitarnego przez nazwy budowli, obiektów i urządzeń użyteczności publicznej** (Dz.U. RP z 2016 r. poz. 744). **Decyzja o pozostawieniu bądź zmianie tej nazwy należy do samorządu.** Jeśli samorząd ją zmieni nie powinien w uchwale powoływać się na normy ustawy z 1 kwietnia 2016 r.*

Marcin Kasprzak (1860–1905) – polski działacz socjalistyczny, skazany na śmierć i stracony przez rosyjskie władze zaborcze.

Urodził się 2 listopada 1860 roku we wsi Czołowo (gmina Kórnik, powiat poznański, na terenie ówczesnego zaboru pruskiego). Z ruchem socjalistycznym zetknął się podczas pobytu w Berlinie. Nawiązał kontakty z emigracyjnym środowiskiem Międzynarodowej Socjalno-Rewolucyjnej Partii „Proletariat” powstałej w 1882 roku. Zajmował się także przrzutem socjalistycznej literatury w różnych miastach Cesarstwa Niemieckiego. Obsługiwał wówczas trasę przrztu literatury przez Lipsk do Wrocławia oraz z Berlina do Poznania i Torunia.

W latach 1885-1886 jako emisariusz parysko-genewskiej grupy socjalistów polskich zakładał w Poznaniu pierwsze kółka socjalistyczne. W 1886 roku został aresztowany przez władze niemieckie i skazany na dwa lata więzienia. Po udanej ucieczce przedostał się do Warszawy jako emisariusz. W 1888 roku wraz z Ludwikiem Kulczyckim i Kazimierzem Szczepańskim zakładał tzw. II Proletariat. Jesienią 1889 roku wszedł do Komitetu Centralnego II Proletariatu. W 1890 roku kierował przygotowaniem do obchodów pierwszomajowych.

W 1891 roku wyjechał do Zurychu, potem do Paryża i Londynu, gdzie podjął pracę w Fabryce, a później w drukarni socjalistycznego „Przedświtu”. Po uzewnętrznieniu się różnic programowych podjął zakonspirowaną pracę z Funduszem Wolnej Prasy Rosyjskiej. Organizował drogi przrztowe Funduszu w głąb Rosji. W listopadzie 1892 roku był współzałożycielem Towarzystwa Socjalistów Polskich we Wrocławiu. W 1893 roku został aresztowany przez Rosjan, kiedy przekraczał granicę. Osadzony w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. W 1895 roku uciekł, przybył do na teren Rzeszy, gdzie przebywał przez następne lata działając w PPS zaboru pruskiego i w Socjaldemokratycznej Partii Niemiec. Stopniowo nawiązywał współpracę z Socjaldemokracją Królestwa Polskiego i Litwy. W 1904 roku podczas likwidacji drukarni SDKPiL w Warszawie przez carską policję (drukował wtedy

odezwę pierwszomajową) doszło do strzelaniny, w wyniku której zastrzelił czterech policjantów. Po aresztowaniu osadzony został w X Pawilonie Cytadeli Warszawskiej. W 1905 roku został skazany na śmierć przez powieszenie. Wyrok wykonano 8 września 1905 roku na stokach Cytadeli Warszawskiej.

W okresie PRL, podobnie jak w przypadku Ludwika Waryńskiego, próbowano go wylansować na jednego bohaterów komunistycznego państwa, co było zabiegiem ahistorycznym.

(mkkkr)